TA'LIMNI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SHAXSGA YO'NALTIRILGAN YONDASHUVNING METODOLOGIK ASOSLARI

Chirchiq davlat pedagogika universiteti, Pedagogika fakulteti
Pedagogika yo'nalishi 1-kurs talabalari
Axmadova Nilufar Obid qizi
stm12627@gmail.com
Murodboyev Sirojiddin Zayniddin o'g'li
sirojiddinmurodboyev@gmail.com
Ilmiy rahbar: Chirchiq davlat pedagogika universiteti
Pedagogika fakulteti pedagogika kafedrasi o'qituvchisi
Kaldibekov Alibek Bolatbekovich
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0006-7594-8009
alipolatovich@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada ta'lim tizimini raqamlashtirish sharoitida shaxsga yo'naltirilgan yondashuvning metodologik jihatlari tadqiq etiladi. Raqamli texnologiyalarning o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi o'rni, ta'limni individuallashtirish mexanizmlari va pedagogik jarayonning insonparvarlik tamoyillari tahlil qilingan. Maqolada raqamli muhit va shaxsiy rivojlanish o'rtasidagi o'zaro aloqadorlikning nazariy-amaliy asoslari yoritilgan.
Kalit so'zlar: Raqamlashtirish, shaxsga yo'naltirilgan yondashuv, metodologiya, ta'lim trayektoriyasi, adaptiv o'qitish, pedagogik paradigma, mentorlik.

Аннотация: В данной статье исследуются методологические аспекты личностно-ориентированного подхода в условиях цифровизации системы образования. Анализируются роль цифровых технологий в развитии личности учащегося, механизмы индивидуализации обучения и гуманистические принципы педагогического процесса. В статье освещены теоретико-практические основы взаимосвязи цифровой среды и личностного развития.
Ключевые слова: Цифровизация, личностно-ориентированный подход, методология, образовательная траектория, адаптивное обучение, педагогическая парадигма, менторство.

Abstract: This article explores the methodological aspects of the student-centered approach in the context of the digitalization of the education system. The role of digital technologies in the development of the student's personality, mechanisms for individualizing education, and the humanistic principles of the pedagogical process are analyzed. The article highlights the theoretical and practical foundations of the relationship between the digital environment and personal development.
Keywords: Digitalization, student-centered approach, methodology, educational trajectory, adaptive learning, pedagogical paradigm, mentoring.

Kirish

Raqamli paradigma va ta’limning transformatsiyasi. Zamonaviy dunyoda ta’lim tizimining raqamli transformatsiyasi fundamental darajadagi konseptual o‘zgarishlarni taqozo etmoqda. Mazkur jarayon shunchaki o‘quv jarayoniga texnik vositalarni integratsiya qilish yoki an’anaviy materiallarni elektron shaklga o‘tkazish bilan cheklanmaydi. Aksincha, u ta’limning mazmuni, shakli va maqsadlarini qayta belgilovchi yangi pedagogik paradigmaning shakllanishini anglatadi. Ushbu yangi paradigma sharoitida raqamli texnologiyalar ta’limning maqsadiga emas, balki inson kapitalini rivojlantirishning strategik instrumentiga aylanadi.

Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning strategik o‘rni. Ushbu transformatsion jarayonlarning markazida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv (Student-centered approach) turishi tizimli ahamiyatga ega. Raqamlashtirish ta’lim oluvchining individual ehtiyojlari, qobiliyatlari va qiziqishlarini inobatga olgan holda personallashtirilgan ta’lim trayektoriyasini yaratishga imkon beradi. Agar an’anaviy (unitar) ta’lim modelida o‘qituvchi bilimlarning yagona manbai va retranslyatori sifatida namoyon bo‘lgan bo‘lsa, raqamli ekotizimda uning roli tubdan o‘zgaradi. Pedagog endi bilim uzatuvchidan - ta’lim oluvchining kognitiv rivojlanishini muvofiqlashtiruvchi, uning o‘sish nuqtalarini belgilovchi mentor (fasilitator, tyutor) darajasiga ko‘tariladi.

Kognitiv ko‘nikmalar va kompetensiyaviy yondashuv. Raqamli muhitda ta’limning pirovard maqsadi statik bilimlar jamlamasini o‘zlashtirishdan, dinamik ravishda o‘zgarib borayotgan voqelikka moslashuvchan, yuqori darajadagi kognitiv ko‘nikmalarni shakllantirishga yo‘naltiriladi.

Metodologik asoslar: Nazariya va amaliyot uyg‘unligi

Raqamli ta’limda shaxsga yo‘naltirilgan yondashuv bir necha fundamental metodologik asoslarga tayanadi:

Gumanistik yondashuv: Har bir o‘quvchi takrorlanmas shaxs sifatida e’tirof etiladi. Raqamli resurslar (elektron darsliklar, simulyatorlar) o‘quvchining qiziqishlari va imkoniyatlaridan kelib chiqib, unga moslashishi (adaptivlik) lozim. Bu yerda texnologiya maqsad emas, balki shaxs salohiyatini ochish vositasidir.

Subyekt-subyekt munosabatlari: Raqamli muhit o‘qituvchi va talaba o‘rtasidagi vertikal munosabatni (buyruqbozlik) gorizontal hamkorlikka aylantiradi. Talaba o‘z ta’lim trayektoriyasini tanlashda erkin subyektga aylanadi.

Kognitiv yondashuv: Raqamli texnologiyalar inson miyasining axborotni qabul qilish xususiyatlariga (vizuallik, interaktivlik) asoslanadi. Bu esa o‘quvchining intellektual imkoniyatlarini maksimal darajada faollashtirishga xizmat qiladi.

Ta’limni individuallashtirishning raqamli mexanizmlari

Raqamlashtirish shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni amalda qo‘llash uchun quyidagi texnologik imkoniyatlarni taqdim etadi:

1. **Individual ta’lim trayektoriyasi:** Sun’iy intellekt va "Big Data" tahlili yordamida har bir o‘quvchining o‘zlashtirish darajasiga mos keladigan o‘quv kontenti shakllantiriladi. Bu esa "Zonalararo rivojlanish" tamoyilini to‘liq amalga oshirishga imkon beradi.
2. **Teskari aloqaning tezkorligi:** Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari o‘quvchiga o‘z xatolarini zudlik bilan anglash va ularni tuzatish imkonini beradi. Bu o‘quvchida o‘z bilimiga nisbatan mas’uliyatni oshiradi.
3. **Multimodal ta’lim:** Materiallar matn, video, audio va interaktiv o‘yinlar shaklida beriladi, bu esa turli xil o‘rganish uslubiga (vizual, auditiv, kinestetik) ega bo‘lgan o‘quvchilar uchun teng imkoniyatlar yaratadi.

Raqamli muhitda o‘qituvchi mahorati

Raqamlashtirish o‘qituvchidan yangi turdagi kompetensiyalarni talab qiladi. Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvda o‘qituvchi - axborot tashuvchisi emas, balki psixologik qo‘llab-quvvatlovchi va texnologik dizaynerdir. U raqamli resurslar orasidan o‘quvchining ehtiyojiga mosini tanlay bilishi va uning hissiy holatini monitoring qilishi kerak. Texnologiyalar qanchalik rivojlanmasin, o‘qituvchi va o‘quvchi o‘rtasidagi insoniy muloqot, ma’naviy tarbiya jarayonning ajralmas qismi bo‘lib qoladi.

Xulosa va tavsiyalar

Ta’limni raqamlashtirish sharoitida shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvni samarali amalga oshirish uchun faqat texnik bazani yangilash yetarli emas. Buning uchun quyidagilar lozim:

- Pedagogik jarayonni o‘quvchining mustaqil faoliyatiga yo‘naltirish;
- Raqamli etika va kiber-savodxonlik kompetensiyalarini shakllantirish;
- Texnologiyalar o‘quvchining ijodiy fikrlashini so‘ndirmasligi, aksincha uni rag‘batlantirishi uchun metodik bazani takomillashtirish.

Xulosa qilib aytganda, raqamlashtirish - bu shaxsni "mexanizatsiyalash" emas, balki uning cheksiz imkoniyatlarini yangi texnologik platformada yuzaga chiqarishdir. Insoniy qadriyatlar va raqamli imkoniyatlar uyg‘unligi kelajak ta’limining metodologik negizini tashkil etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Mirziyoyev Sh.M. "Yangi O‘zbekiston strategiyasi". – Toshkent: "O‘zbekiston", 2021.
2. Begimqulov U.Sh. "Pedagogik ta’lim jarayonlarini axborotlashtirishning nazariy-metodik asoslari". – Toshkent: Fan, 2007.
3. Taylaqov N.I. "Uzluksiz ta’lim tizimida axborotlashgan o‘quv muhitini yaratishning pedagogik asoslari". – Toshkent, 2009.
4. Rogers, C. R. "Freedom to Learn: A View of What Education Might Become". – Columbus: Charles E. Merrill, 1969. *(Shaxsga yo‘naltirilgan yondashuvning asoschilaridan biri)*.
5. Vygotsky, L. S. "Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes". – Harvard University Press, 1978. *(Ijtimoiy konstruktivizm va rivojlanish zonalari haqida)*.
6. Prensky, M. "Digital Natives, Digital Immigrants". – On the Horizon, 2001. *(Raqamli avlod psixologiyasi bo‘yicha fundamental asar)*.